

॥ ॐ तत्सत् परमात्माने नम ॥

શ્રી આર્ય નૈતિક નાટક સમાજ.

હંસા કુમારી

નાટકનાં ગાયનો તથા ટુંકસાર.

રચાવી છપાવી પ્રસિધ્ધ કરનાર

માલીક

નકુભાઇ કાળીભાઇ શાહ.

લેખક:-શ્રી મણીલાલ ત્રિભુવન (પાગલ)

કાવ્ય વિભાગ;- શ્રી રઘુનાથ ત્રિભુવન બ્રહ્મભટ્ટ

બાલીવાલા થીએટર — સંવત ૧૯૯૭

ગુરૂવાર તા ૧૦-૪-૪૧ — ઇ. સ. ૧૯૪૧

આવૃતિ ૩ જી — પ્રત ૫૦૦૧

કિંમત ૪ આના

પાત્ર પરિચય,

—: પુરૂષ પાત્રો :—

પ્રતાપચંદ્ર—વીસમીસદીનો શ્રીમંત
ભોળાનાથ—પ્રતાપચંદ્રનો ગરીબ વેવાઈ
અનીલચંદ્ર—ભોળાનાથનો પુત્ર હંસાનો પતી
પ્રવિણચંદ્ર—ભોળાનાથની દીકરીનો દીકરો
દુલારામ—પત્થરની ખાણનો કોન્ટ્રાકટર
ભગવાન—એક કૉલેજીઅન
નવલરામ—તેનો નોકર
મદનસીંહ—નગર નરેશ
મનોહરરાય—ન્યાયાધીશ

એ સિવાય સુંદરદાસ, ઇન્સપેકટર, મજુરો, પોલીસો, ઈત્યાદી.

—: સ્ત્રી પાત્રો —

હંસાકુમારી—પ્રતાપચંદ્રની પુત્રી, અનીલની પત્ની
સુમતી—પ્રભાચંદ્રની નાની પુત્રી
મંગળાગૌરી—હંસા અને સુમતીની માતા
સાવિત્રી—ભોળાનાથની પત્ની
ચંદાગૌરી—દુલારામની પત્ની
લલના—દુલારામની પુત્રી, ભગવાનનું પ્રેમ પાત્ર

એ સિવાય કથકલીઓ, સખીઓ.........ઈત્યાદી

સ્થળ-દેશી સ્ટેટ **સમય**-ચાલુ

" વકતવ્ય "

આજનો નાટક, એટલે આજના જીવનનો વિષમ પ્રશ્ન કે જે સરકારી માણસને મુંઝવી રહયો છે. કેળવણી એટલે ઉંધી અને અર્થાહીન અપાય છે, એમાં કોનો દોષ છે, એનો જવાબ જડતો નથી સાંચી ખોટી કેળવણી એ કોણ સમજાવે ? જે વડીલોની નીંદા થાય છે, જેની પ્રતિષ્ઠાપર સંતાનો મોંઘી મોજો ઉડાવે છે? એ શું બીન કેળવાએલા? હતા નવાએ શું મેળવ્યું છે જુનામાંથી શું ગયું છે ? એની તુલના કરવાની કોલેજો કયાં છે ? પણ કોલેજોનો શું વાંક ? મીલોના તાકા ન વેચાય એમાં મીલોનો વાંક કાઢવો જેમ નકામો છે. તેમ ભણેલા ભુખે મરે, એમાં કોલેજોનો વાંક કાઢવો પણ નકામો છે. પણ સંસ્કારના પડદા નીચે છુપાયેલી અસંસ્કારીતાએ જે વ્યવહાર શુન્યતા આણી છે, એમાંજ બેકારીનું મુળ છે. આજના નાટકના બે યુવકો, એક 'અનીલકુમાર' અને બીજો 'પ્રવીણચંદ્ર એક ગ્રેજ્યુએટ હોવા છતાં વહેવારનો અજાણ બીજો ઓછું ભણેલો છતાં પુરેપુરો વહેવારીક છે, જેની વ્યહવાર કુશળતા મૃડીવાદને ભેદી મુડીવાદીઓની વચમાં પોતનું અનોખુ સ્થાન જમાવે છે. 'હંસા કુમારી' શ્રીમંત :પીતાની પુત્રી છતાં પ્રાચીન સતીઓની કક્ષામાં મુકી શકાય એટલું :સુંદર એનું પાત્રા-લેખન છે.-અનીલ-આજનો યુવાન છે. પ્રવિણચંદ્ર કંઇક નવો છે. 'સુમતી' મોડર્ન ગર્લ હોવા છતાં, પરીણામે એ નકલી જીવનની પોકળતા સમજે છે પ્રતાપચંદ્ર અને દુલારામ સમાજને શોષતા, પ્રતિષ્ઠાના મીનારા પર ઉભેલા ખલનાયકો છે. આટલી આજના

નાટકની પાત્ર સૃષ્ટિ છે, જે "રા૦ મણીલાલ પાગલે' પોતાની હમેશ મુજબની લાક્ષણીક શૈલીએ સરજી છે, કાવ્યાનો મારો સહકાર લોકરૂચીને જો પોષે તો મારા પ્રયાસની સાથકતા કંપનીના મ્યુઝીક સ્ટાફે એમા પ્રાણ પુર્યો છે, શેઠ નકુભાઈના ચિ૦ ભાઈ નંદલાલે આર્ટ ડીરેકશનમાં સુંદર ફાળો આપ્યા છે, રા૦ નકુભાઈ શેઠ ટુંક મુદતમા પ્રયોગને સ્ટેજ કરવા સુંદર શ્રમ ઉઠાવ્યા છે, અને કંપનીના કુશળ કળાધરોએ પરીશ્રમ પુર્વક પ્રયોગને તયાર કરી આપ્યો છે, જેની લાગા ગાળાથી ખોટ હતી એવી અભીનેત્રીઓ પણ આ વખતે દેખાવ દેશે, આટલો કલામય પ્રયોગ આજે આપને ચરણે રજુ કરીએ છીએ, આપને એ રમ્ય, મનોરંજક અને બોધપ્રધ નીવડે, એટલીજ સષ્ટા પ્રત્યો હૃદયની અભ્યર્થના સહ વિરમતો

આલીવાલા થીએટર
ગુરુવાર.
તા ૧૦-૪-૪૧

આપનો,

રઘુનાથ ત્રિભુવન બ્રહ્મભટ્ટ.

ૐ તત્સત પરમાત્માને નમઃ

હંસા કુમારી

નાટકનો ટુંકસાર.

═══

મંગળાચરણ-વસ્તુ-સુચન.

અંક પહેલો.

પ્રવેશ પહેલો—સ્થાન, પ્રતાપચંદ્ર શેઠનો બંગલો

પ્રતાપચંદ્ર શેઠની પુત્રી હંસા કુમારીને તેના પુત્રના જન્મ દિવસના માંગલીક પ્રસંગે અભીનંદન આપવા આવેલ સખીઓનો વાદવિવાદ ઘર જમાઇ પદની ચર્ચા, હંસાના સાસુ સસરા ભોળાનાથ અને સાવિત્રીનું આગમન, લક્ષ્મીના મદમાં અંધ બનેલી હંસાની માતા મંગળાગૌરીએ તેમનું અપમાન કરવું, પ્રતાપચંદ્રે ઘર જમાઇ અનીલને બોલાવી સાસરે રહેવું છે કે બાપને ઘેર જવું છે, પ્રશ્ન પુછવો અનીલનું મનો-મંથન, પિતૃભક્તિનો વિજય.

ટેબ્લો.

પ્રવેશ ૨ જો—ભોળાનાથનું મકાન.

ભોળાનાથના ભાણેજ પ્રવીણચંદ્રને કસવા આવેલ પ્રતાપચંદ્રની નાની પુત્રી સુમતી તથા પ્રવીણચંદ્રનો વાર્તાલાપ પ્રવીણના નિશ્ચય આગળ સુમતીની હાર, મેજીસ્ટ્રેટ પુત્ર પાછો

ઘેર આવ્યાથી વૃદ્ધ દંપતીને આનંદ પ્રવીણે સ્વતંત્ર વેપાર માટે ભોળાનાથ પાસે પાંચસો રૂપીઆની માગણી કરવી, સાવિત્રીએ ભાણેજની મદદ માટે પોતાના અલંકારો ઉતારી આપવા, ક્યાંય નોકરી ન મળતાં હતાશ બનેલા અનીલ આવવું, ભોળાનાથની મુંઝવણ હંસાના પીતા હંસાના ભરણ-પોષણનો દાવો લાવવાના છે એમ જાણી અનીલે હંસાને તેડવા જવું.

પ્રવેશ ૩ જો—સ્થળ પ્રતાપચંદરનો નવો બંગલો.

નાચ ગાયન પાર્ટી થયા બાદ અનીલનું હંસાને તેડવા આવવું સાસુ સસરાને તીરસ્કાર, હંસાએ અનીલચંદર સાથે એમને ઘેર જવાનો નિશ્ચય જાહેર કરવો. પ્રતાપચંદરનો ક્રોધ, હંસાએ પુત્રને લઇ અનીલ સાથે ચાલી નીકળવું

ટેબ્લો.

પ્રવેશ ૪ થો—દુલારામનુ મકાન

પ્રતાપચંદરના મીત્ર દુલારામની દીકરી લલનાએ માતા પીતાને બનાવી પોતાના પ્રેમી સાંથે છુપી મુલાકાત સાધી લેવી, પ્રવીણે પાંચસો રૂપીઆ લઈ કોન્ટ્રાકટ માટે દુલારામ પાસે આવવું, સાટું નક્કી થયા બાદ, ઉશ્કેરાયલા પ્રતાપચંદરે હંસાને ઘેર પાછી લાવવા દુલારામ સાથે કપટની યોજના ઘડવી.

પ્રવેશ ૫ મો—પત્થરની ખાણ.

ખાણ ખોદતાં પ્રવીણને દટાયેલો ધન ભંડાર મળવો દુલારામને બોલાવા મંગાવો. દુલારામની લુચ્ચાઇ અને પ્રવીણની પ્રમાણીકતાનું દિગદર્શન, ધન ભડાર હાથ કરવા જતાં દૈવી ચમત્કર

પ્રવેશ ૬ ઠો—દુલારામનું મકાન.

લલનાના પ્રેમીનો પત્તો મેળવવા નોકરને ધમકાવતી માતાને લલનાએ શાંત કરવી, દુલારામે આવી પ્રવીણને જમાઈ કરવાની વાત કરવી. ચચળ લલનાએ પ્રવીણની પસંદગીમાં હા પાડી જુના પ્રેમીને વિદાય કરવો, દુલારામે પ્રવીણને પોતાનાં બંધનમાં જકડી રાખવા; લલનાનો પતિ બનવા માગણી કરવી પ્રવીણનો સાફ ઈન્કાર, અનીલનું નોકરી માટે આવવું, દગા બાજ દુલારામે તેને ફસાવવા બનાવટી રૂપીઆ મદદ તરીકે આપવા.

પ્રવેશ ૭ મો—ભોળાનાથનું મકાન.

ગરીબ સસરાને ઘેર હર્ષથી દિવસો ગાળતી હંસાને જોઈ ભોળાનાથનાં હર્ષાશ્રુ, દુલારામે આપેલા રૂપીઆ લઈ અનીલનું આવવુ દગાબાજ દુલારામે અનીલને પકડાર આગળથી કરેલી ગોઠવણ પ્રમાણે પોલીસ ઈન્સ્પેક્ટરને મોકલવો. ભોળાનાથના ઘરની જડતી અનીલ કેદ, પ્રતાપચંદ્રનું અટ્ટહાસ્ય, હંસાનો ચીટકાર, ભોળાનાથની આંતર વેદના. ટેબ્લો.

અંક બીજો.

પ્રવેશ ૧ લો—પ્રતાપચંદ્ર શેઠનો બંગલો.

પ્રતાપચંદ્રે આદરેલા યજ્ઞની પૂર્ણાહુતી, હંસાને હલકી પાડતાં પોતે હલકા પડયા બદલ પ્રતાપચંદ્રનો પરિતાપ. દુલારામનું આગમન, દુલારામના નોકર નવલની મૂર્ખાઈથી દુલારામે છુપાવેલ જમીનમાંથી નીકળેલ ધન ભંડારની પ્રતાપચંદરને જાણવવી દગાબાજી પ્રકાશમાં આવતા દુલારામનું પ્રતાપચદ્દરને શરણે થવું.

પ્રવેશ ૨ જો—ગામડામાં ભોળાનાથનું ઝુપડું

ભોળાનાથ અને સાવિત્રીએ દુઃખના દિવસ ટુંકા કરવા મજુર બનવું.

પ્રવેશ ૩ જો—જેલનો દરવાજો

પતિભક્ત હંસાએ જેલને દરવાજે અનીલના દર્શનની રાહ જોવી અનીલનો છુટકારો હંસા અનીલનુ આનંદ મીલન

પ્રવેશ ૪ થા—સ્થળ-ચણાતો બંગલો

વિરૂદ્ધ આદર્શવાળાં સુમતી અને પ્રવીણનું મીલન, હ્રદય-વ્યથાનો ઉકેલ, મજુરીએ આવેલ ભોળાનાથ અને સાવિત્રી સાથે પ્રવિણનું અચાનક મીલન, પ્રવીણનો પશ્ચાતાપ, હંસાને લઈ અનીલનું આગમન, દુખી કુટુંબનું સુખદ મીલન. ટેબ્લો.

પ્રવેશ ૫ મો—ભગવાનનું મકાન

લલનાની બેવફાઇ પર આંસુ સારતા ભગવાન પાસે પ્રવિણથી પ્રેમભંગ થયેલ લલનાનું આવવું રીસામણાં મનામણાં

પ્રવેશ ૬ ઠો—દુલારામનું મકાન

પ્રપચનો છેલ્લો પાસો ફેંકવા પાર્ટી આપી પ્રવીણને ઝેર આપી આરોપ અનીલને માથે ઓઢાડવો પ્રતાપચંદ્રનું કાવતરૂ દુલારામની દયાળુ પત્ની ચંદા શેઠાણી ભેદ ફોડી નાંખે છે. દુલારમ તેના બોલવા પર ધ્યાન ન આપવાનુ કહી મહેમાનોને જમવા બેસાડે છે કુદરતની ઇચ્છા જુદી હોવાથી પ્રવીણને બદલે ઝેર ભોળાનાથને ભાગ આવે છે ભોળાનાથનું મૃત્યુ, બાજી પલટાયેલી જોઇ પ્રતાપચંદ્ર પલટો ખાવો પોલીસને બોલાવી દુલારામને ગીરફતાર કરાવવો. ટેબ્લો.

અંક ત્રીજો

પ્રવેશ ૧ લો—કોલેજનો કમ્પાઉન્ડ

કોલેજનો વાર્ષિક ઉત્સવ, મહારાજાને હાથે ઇનામની વહેંચણી, ભોળાનાથના ખુનની સમય બાબતની મહારાજાને જાણ **થવી**, **શ્રી**માન પ્રતાપચંદ્રના નામથી સનસનાટી, મહારાજાએ સત્ય શોધવાની ન્યાયાધીશને ભલામણ કરવી પ્રતાપચંદ્ર ન્યાયાધીશને ફોડવા કોશીશ કરતાં ન્યાયાધીશની ન્યાય પ્રીયતા જોઈ ગભરાવું.

પ્રવેશ ૨ જો—પ્રવીણચંદ્રનો નવો બંગલો.

શ્રીમાન પ્રતાપચંદ આરોપી સાબીત થયા છે, જાણી બધાની અકળામણ, સુમતીનુ બધાને ન્યાય પર અડગ રહેવા કહેવા આવવું. પ્રતાપચંદ્રનું ઉશ્કેરાયેલી હાલતમાં હંસાનું ખુન કરવા આવવું. હંસાને બદલે સુમતીનું મરણ પ્રતાપચંદ્ર ગીરફતાર. ટેબલો.

પ્રવેશ ૩ જો—ભગવાનનું મકાન

લલનાને ઠેકાણે લાવવા ભગવાને પ્રેમ નાટકનો પ્લોટ ગોઠવવો. લલના પર તેની આબાદ અસર બંને પ્રેમીઓનુ લગ્નની ગાંઠથી જોડાવું.

પ્રવેશ ૪ થો—"ન્યાયનો દરબાર"

ૐ

શાંતિ ! શાંતિ !! શાંતિ !!!

હંસા કુમારી

નાટકનાં ગાયનો.

મંગળાચરણ.

સ્તુતી- ૧

મધુર મધુર મંગલ કામ
યમુના મધુર કુંજ મધુર
શ્યામ મધુર શ્યામા મધુર
મધુર મધુર પુરણ કામ..........મધુર
મધુર મધુર મુરલીતાન
મધુર મધુર પ્રેમગાન
મધુ સુવાસ મધુ પ્રકાશ
મધુરતા ભર શ્યામ નામ.........મધુર

નટી- ૨

કોલેજોની કરૂણ કથાઓ ઘર ઘર આજ ગવાય
બની બ્હાવરી સરસ્વતીએ લક્ષ્મી ઘર અટવાય
અભણ ઘરે ભટકાય ભણેલ! કોને કહેવા જાય?
કેળવણીએ કલા બગાડી જીવન કલા કરમાય

કહોરવ્યું શુ ? કહો ગયુ શુ ! પ્રશ્નો આજ પુછાય
અભણ ઘરે ભટકાય ભણેલા કોને કહેવા જાય ?
બી.એ. બની કોઇ બી. ટી. બની કોઇ મેટ્રીક થઇ હરખાય
વધ્યા શોખને વધી ગરીબી સમય વ્યર્થ ખર્ચાય
અભણ ઘરે ભટકાય ભણેલા કોને કહેવા જાય ?

હંસા છોકરીઓ— ૩

જીવન જાગે જગાવે પ્રેમ વીણા
હૃદય જાગે જગાવે ભાવ ભીના-હાં
કોઇ ભોગી કોઇ રોગી એ સ્નેહ ગાન ઝીલે,
કોઇ સ્નેહી નીર્મોહીએ પ્રેમપ્રાન પીલે,
નભના કીનારે વાગે
અવનીના આરે જાગે...વાગે
કયાં વાગે
કયાં વાગે એ સ્નેહ તાર ઝીણા.

દુલારી— ૪

ભોગી મધુકર છે આજના યુવાન
ભાવ ભુખ્યા ન ભાવનાનુ ભાન
લલીત લલનાનું ધ્યાન, મોહમદીરાનું પાન
એને શિક્ષણના કયાં છે સ્વમાન

ઉંચા આકાશમાં માંડે છે આંખડી
પહેલા પગલાનું ના ભાન
લાંબા વિચારને ટુંકી છે આંખડી
હૈયામાં ઓછી છે હામ
જીતસે કયાંથી જીવન સંગ્રામ-ભોગી

સુમતી- ૫

કોઇ કહેશોના અમને કોઇ કહેશોના
જો જો પ્રેમતણી પ્રતીમાઓ
અમને કોઇ કહેશોના
સમાજ સામે બળવાખોરી
રૂઢી ઉપર કરશું સરજોરી
તમારે હાથ અમારી દોરી માની એમ લેશોના
અમને દોષ દેશોના........જો જો-પ્રેમ
સ્વતંત્ર ફરતી પશ્ચિમ રમણી
સહે ગુલામી ભારત રમણી
અમને અધોગતીમાં નાખી ઉન્નતી કોઇ જોશોના
અમને દોષ દેશોના ... ... જો જો—પ્રેમ

સુમતી- ૬

શ્રીમંત ઘરની રસીક કુમારી
રસ મસ્તીમાં રમે
અમને એવી વાતો ગમે

વૈભવ ઘેલાં જીવન અમારાં
વૈભવમાં મન રમે
અમને એવી વાતો
મને ગમે સભાઓ ભરવી
મને ગમે ભાષણો કરવાં
નથી રાંધવું રસ મંદીરમાં
નથી પાણીડાં ભરવાં
અમને એવી વાતો ગમે
મારે જીવન મનોહર કરવાં
પ્રભુતામાં પગલાં ભરવાં
રમણી જીવનમાં રસ ભરવા
ડગ નહી પાછાં ભરવાં
અમને એવી વાતો ગમે

નાચનારીઓ— ૭

શ્યામ તોહે મધુ બનમે મીલ જાઉં
પીયાકો કીસ બીધ આજ મનાઉં
મધુરા ધરકી મુરલી બનકે
પંચમ તાન સુનાઉં
મોર મુકુટકી કલગી બનકે
બનમાલા બન જાઉં

વૃજનારી બન ફીરસે આઉં
મખ્ખન ભોગ ધરાઉં
વૃન્દા બનકી કુંજ ગજાઉં
અભીનવ રાસ રચાઉં
વદન કમલ પર મૃદમદ
ચંદન મોહન તિલક લગાઉં
રઘુનાથ પીયા તનમન વારૂં
ચરણુનમેં મીલ જાઉં

લલના— ૮

મને કહેતું આખું ગામ લલના લટકાળી
મારૂં નાત જાતમાં નામ લલના લટકાળી
મારી સુંદરતાએ હદવાળી
મારી કાયા કેસરની કયારી
મારે એનાથી શું કામ મળ્યો ના રસમાળી
મને કોઇ કહે ચંદન વેલી
કોઇ કહેતા ચતુરા ચંબેલી
બળ્યું રસિક અમારૂ ગામ મળ્યો ના રસમાળી

હંસા— ૯

મીઠું મીઠું સાસરીયું સોહાય
સુભાગી નારને મળે

સ્નેહ સુના સંસારમાં એ છાય
સુભાગી નારને મળે
માતાની માયા છે સાસુને ખોળે
તાતાસમા હેતથી સસરાજી બોલે
શીળી વ્હાલમજીની છાંય
સુભાગી નારને મળે
ઝુલાવે રોજ મને પ્રીતી હીંડાળે
નાથ તણા નેહને હું હીંચું હીંચોળે
ઘેલા ઘડીમાં થવાય
સુભાગી નારને મળે

અંક ૨ જો.

છેકરીઓ— ૧૦

અનુપમ અવસર આ મનહાર
કદલી મંડપ સોહે દ્વાર
મંજુલ મૃગમદ કુમકુમ થાળ
ઉજજવળ પુલડાંની પુલમાળ
તોરણ બાંધ્યા દ્વારો દ્વાર
મંગલ અતીથીના સત્કાર

મંગલ યજ્ઞે મંગલ પૂજન
મંગલ આંગણુ મંગલ જીવન
લક્ષ્મી નંદનના ઉપહાર કરતા સુભાગી આ સંસાર

ખેડુતના છોકરાઓ— ૧૧

હૈયામાં ધરી હામ તું કૈં કામ કરીજા
હૃદય રામ સ્મરીજા, જીવન જામ ભરીજા
અમર નામ કરીજા

આથમતો સુર્ય પાછો ઉગે છે સવારે
પાછું જીવન મળે છે મૃત્યુને કીનારે
કાં વ્યર્થ મરીજા, સંગ્રામ કરીજા
અમર નામ કરીજા

ગઇ કાલની જે વાત તે ગઇ કાલ જવાદે
ઉગે નવું પ્રભાત નવું વિશ્વ થવાદે
નવ દેહ ધરીજા, સંસાર તરીજા
અમર નામ કરીજા

હંસા— ૧૨

જપું પ્રેમ માલા પીયુ નામની
વિયોગી નિશા શશી શ્યામની
રવીછાંય એને નથી કામની

સુધાપાન પ્યાસી સુની જામની...જયું
કલંકી દુનિયા કહે પણ ચંદ્રીકા કહેતી કે'ના
ચકોરી રસપાનની પ્યાસી કહો કહેતી કે'ના
કોઈ વીજોગીની જોડલી એના ઉદય ચ્હાતી કે'ના
દર્શન થતાં પ્રીયચંદ્રના કહો કુમુદ હરખાતી કે'ના
સદા ભાવ ભીની જગે ભામીની

સુમતી- ૧૩

મનમાન્યા મના ન માંગો ઝાઝું શું તમને કહીએ
સ્નેહીને શું સંતાપો ઝાઝું શું તમને કહીએ
આંખોમાં લાવી આંસુ હૈયામાં લાવી આશા
પ્રેમીના પાલવડામાં દેશોના પ્રેમ નિરાશા
સાગરના હૈયા રાખો ઝાઝું શું તમને કહીએ
અજવાળાં આંખો સામે છાયા હૈયે અંધારા
રસના તરસ્યા પ્રેમીને પ્રેમના હોય સહારા
પ્રેમીની પાંખ ન કાપો ઝાઝું શું તમને કહીએ

લલના ભગવાન- ૧૪

સાહ્યબો મારો ગુલાબનો છોડ
વેલી હું તો લવંગની
ઉભાં જીવનમાં જોડાજોડ

પાંખો જેવી પતંગની
આભલાનો મેઘ તું મારી છે વીજળી
કેસરને ક્યારડે કસ્તુરી આભળી
રંગમાં ભીંજી ભીંજાવાના કોડ
મંજરી જેવી વસંતની
મુંબઇમાં પહેલાં મળ્યા સુરત જાગ્યો પ્રેમ
આવ્યા અમદાવાદમાં ફળી અમારી નેમ.
સાળુઓ સોહે કસુંબીનો રંગ
ઓઢણી ઓઢી ઉમંગની

કુથલીઓ ૧૫

ક્યાં વાગી ? સખી ક્યાં વાગી.
અધુરી વાગી. મધુરી લાગી
સુણાવી. જગાવી, પ્રીતીની મીઠી તાન
હું જાગી, સખી હું જાગી,
મીઠી રઢ લાગી, બની સુભાગી
પ્રીતીની વિણાએ જગાવ્યું રસભાન
જે વાગી'તી યમુના તટમાં,
એ વાગે છે અંતર પટમા,
કોમળ ભીંજે પ્રાણ.................ક્યાં વાગી?

એ સ્વર ગાને શારદ નાચી ! !
નારદ નાચ્યા મીરાં નાચી ! !
નચવી નચવી નટવર નાચ્યા ! !
લુંટી રસની લ્હાણુ......................ક્યાં વાગી ?

અંક ૩ જો.

કન્યાઓ ૧૬

ઉજવળ સંસ્કૃતી ધામ, અમારાં ઉજવળ સંસ્કૃતી ધામ
જ્યાં નવજીવન, જ્યાં નવચેતન, વિજ્ઞાન જ્ઞાન અભીરામ
અમારા ઉજવળ સંસ્કૃતી ધામ
લલીત કલા જયાં મનભર સોહે
સંસ્કૃતીથી જનનાં મન મોહે
માટીમાંથી ઘડે માનવી આતમના આરામ
અમારાં ઉજવળ સંસ્કૃતી ધામ
એ મંદીરપર અમી વરસાવો
દાન દયાના સ્ત્રોત વહાવો
એની ઉન્નતીમાં જગ ઉન્નત
પગલે પાવન કામ
અમારાં ઉજવળ સંસ્કૃતી ધામ

સુમતી– ૧૭

મુસાફર માર્ગ થયા ન્યારા પંથમાં છે અંધારા
સાગર ખારા તે ખારા પંથમાં છે અંધારા

ઘોર કલંકી પીતા અમારા, નિર્મળ વડીલ તમારા,
ન્યાય તુલાએ નિર્મળ કરવા, નિર્મળ મનમારાં-પંથમાં
ઇશ્વરથી પણ પુજય અધીક છે, તાતજે તારણહારા
એના કલંક ધોવા ઓછી ગંગાની ધરા—

ભગવાન ભલેના— ૧૮

કાલ સ્વપ્નામાં આવ્યા'તા તમારા સમ છે
દિલડાને ભાવ્યા'તા તમારા સમ છે.
સેજડી સમારી જરા સુતી ના સુતી
ત્યાં સાલુડાની કોર મારી ખેંચી
રૂપલા રાતલડીને અજવાળે ઓરડે
હૈયાના હેતભર હીંચી—તમારા સમ છે
તને વ્હાલના સમ તને પ્રીતમના સમ
તને સ્નેહીના સમ—કહી લજ્જાના ઘુંઘટ ખોલ્યા
(ના. ના.) તમારા સમ છે.

સમાપ્ત.

આ ચોપડી ભાનુ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં ચંદુલાલ રતીલાલ મણીયારે
છાપી. ઠે૦ નવી હનુમાંન ગલી, કાલબાદેવી મુંબઈ-૨.

: : નાટકના લેખક

શ્રી રઘુનાથ બ્રહ્મભટ્ટ અને શ્રી મણીલાલ પાગલ.